

V zadevi W. proti Sloveniji

Evropsko sodišče za človekove pravice (peti oddelek) kot senat v sestavi:

Mark Villiger, *predsednik*,

Angelika Nußberger,

Boštjan M. Zupančič,

Ann Power-Forde,

Ganna Yudkivska,

Helena Jäderblom,

Aleš Pejchal, *sodniki*,

in Stephen Phillips, *namestnik sodnega tajnika oddelka*,

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 17. decembra 2013,

izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva se je začela s pritožbo (št. 24125/06) proti Republiki Sloveniji, ki jo je na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: konvencija) pri Sodišču 22. maja 2006 vložila slovenska državljanica W. (v nadaljnjem besedilu: pritožnica). Predsednik senata je ugodil prošnji pritožnice, da se njeno ime ne razkrije (tretji odstavek 47. člena Poslovnika Sodišča).
2. Pritožnico je zastopal A. Pipuš, odvetnik iz Maribora. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala njena zastopnica A. Vran, državna pravobranilka.
3. Pritožnica je zatrjevala, da je kazenski postopek v zvezi z njenim posilstvom trajal pretirano dolgo in ni bil voden s potrebno skrbnostjo.
4. Vlada je bila o pritožbi obveščena 29. junija 2012.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

5. Pritožnica je bila rojena leta 1971 in živi v Mariboru.

A. Kazenski postopek v zvezi s posilstvom pritožnice

6. V noči 13. aprila 1990 je pritožnico, ki je bila tedaj stara osemnajst let, posililo sedem moških. Domnevno so sodelovali še trije drugi moški, eden kot pomočnik in napeljevalec in dva druga, ki sta izvedla spolno nasilje. Pet obtoženih v času zagrešitve kaznivih dejanj še ni bilo polnoletnih (osemnajst let), zato jim je bilo sojeno kot mladoletnikom.
7. Septembra 1990 so bile proti obtoženim vložene obtožnice zaradi posilstva, pomoči in napeljevanja k posilstvu in spolnemu nasilju. Vsi so v svoji obrambi

zatrjevali, da je pritožnica v spolnih dejanjih z njimi prostovoljno sodelovala.

8. Sodišče je opravilo več obravnav in pridobilo poročila izvedencev. Izvedenec klinične psihologije je ugotovil, da ima pritožnica težave z motnjami dojemanja in da se ni bila fizično ali duševno zmožna močno upreti.

9. 13. novembra 1990 je Temeljno sodišče v Mariboru izdalo sodbo, s katero je tožence oprostilo vseh obtožb. Sodba je temeljila na ugotovitvah, da se pritožnica ni resneje upirala spolnemu odnosu, da je med postopkom spremenila svoje pričevanje o dogodkih v zvezi z eno od obtožb in da ni bilo mogoče šteti, da so obtoženci uporabili silo ali grožnje, ki bi lahko objektivno zlomile odpor žrtve.

10. Državni tožilec je zoper sodbo vložil pritožbo.

11. 10. aprila 1991 je Višje sodišče v Mariboru sodbo sodišča prve stopnje razveljavilo zaradi nepopolno ugotovljenega dejanskega stanja. Odredilo je vrnitev zadeve v ponovno odločanje sodišču prve stopnje pred spremenjenim senatom, brez sodelovanja sodnikov, ki so izrekli izpodbijano sodbo.

12. Julija 1991 je Temeljno sodišče v Mariboru opravilo poizvedbe, da bi ugotovilo stalno prebivališče dveh obtožencev. Ker sta se obtoženca domnevno izselila v Avstrijo, ju ni bilo mogoče najti. V letih 1995, 1999, 2000 in 2001 je bila opravljena vrsta dodatnih poizvedb, vendar so bili vsi poskusi, da bi ugotovili, kje sta ta dva obtoženca, neuspešni.

13. Med 10. marcem 1995 in 31. avgustom 2000 je pritožnica poslala najmanj osem pisem, v katerih je pozivala Okrožno sodišče v Mariboru (prej Temeljno sodišče v Mariboru), naj pospeši postopek oziroma prosila predsednika sodišča za proučitev zadeve zaradi zamud pri naroku prve obravnave ponovnega sojenja.

14. V času med 20. majem 1999 in 25. septembrom 2001 je sodišče razpisalo pet obravnav, ki pa so bile vse preložene, ker se jih nekateri obtoženci niso udeležili.

15. 5. januarja 2001 je direktor oddelka za pravosodno upravo pri Ministrstvu za pravosodje obvestil pritožnico, da ima sodišče težave pri ugotavljanju bivališča nekaterih obtožencev. Opozoril je tudi, da je prišlo zaradi napredovanja sodnikov do pogostih menjav predsedujočega sodnika v njeni zadevi. Omenil je, da se je v prej omenjenem času z zadevo ukvarjalo sedem različnih sodnikov.

16. Po teh informacijah je pritožnica 9. marca 2001 predlagala, da se obtožbe proti dvema obtožencema, od katerih je bil eden obtožen posilstva in drugi pomoči in napeljevanja k posilstvu in ki sta domnevno bivala v Avstriji in ju ni bilo mogoče najti, obravnavajo ločeno in se proti njima izda mednarodna tiralica.

17. 29. maja 2001 je Okrožno sodišče v Mariboru proti obema obtožencema izdalo priporni nalog, ki je pravna podlaga za izdajo mednarodne tiralice.

18. 22. novembra 2001 je sodišče opravilo prvo obravnavo, nato pa še štiri obravnave. Pridobilo je tudi poročila dveh izvedencev s področja nevropsihiatrije in klinične psihologije.

19. 4. junija 2002 je sodišče enega obdolženega spoznalo za krivega posilstva v skladu s prvim odstavkom 180. člena Kazenskega zakonika in pet obdolžencev za krive posilstva, storjenega na grozovit način, v skladu z drugim odstavkom 180. člena Kazenskega zakonika. Ne glede na to, da jim je bilo sojeno kot mladoletnikom, so zanje veljala pravila sojenja, ki se uporabljajo za odrasle, saj so

pred izdajo sodbe vsi dosegli starost enaindvajset let. Obdolženci so bili obsojeni na zaporne kazni od osmih mesecev do enega leta, med drugim tudi zaradi precejšnjega časovnega zamika med storitvijo kaznivih dejanj in obsodbo. Vendar pa je sodišče presodilo, da so zaporne kazni primerno dolge, da bodo lahko obtoženci spoznali resnost svojih kaznivih dejanj in početja, še posebej zato, ker niso pokazali resničnega obžalovanja kaznivih dejanj, ki so jih zagrešili proti pritožnici, ki še vedno trpi zaradi posledic teh dejanj. Na koncu je sodišče oprostilo obdolženca, ki sta bila obtožena spolnega nasilja.

20. Obsojeni obtoženci so se pritožili, vendar je 25. januarja 2006 Višje sodišče v Mariboru njihove pritožbe zavrnilo, prav tako pa je 12. julija 2007 Vrhovno sodišče zavrnilo njihove izredne pritožbe (zahteve za varstvo zakonitosti).

21. Obtoženec, obdolžen pomoči pri posilstvu pritožnice in napeljevanja k temu, katerega bivališče je bilo neznan in ki je bil obravnavan ločeno od glavnega postopka, je bil 9. marca 2004 izročen Sloveniji. Sodišče je 30. marca 2004 opravilo obravnavo in obtoženca spoznalo za krivega. Obsojen je bil na osem mesecev zaporne kazni. Pritožba, ki jo je vložil obtoženec, je bila 4. avgusta 2004 zavrjena.

22. Drugi pogrešani obtoženec je bil prijet na Slovaškem in priprt 21. februarja 2003. Potem, ko je bil izročen Sloveniji, je sodišče opravilo obravnavi 4. in 5. septembra 2003 in ga na tej zadnji obravnavi obsodilo posilstva, storjenega na grozovit način, v skladu z drugim odstavkom 180. člena Kazenskega zakonika. Tudi on je bil obsojen na osem mesecev zaporne kazni. Na sodbo se je pritožil, vendar je Višje sodišče v Mariboru 9. junija 2006 njegovo pritožbo zavrnilo.

B. Civilna odškodninska tožba pritožnice

23. 22. septembra 1995 je pritožnica vložila civilno tožbo proti vsem desetim obtožencem in staršem obtožencev za odškodnino za nepremoženjsko škodo, ki jo je utrpela zaradi posilstva.

24. 17. junija 2002 je civilni senat Okrožnega sodišča v Mariboru začasno ustavil civilni postopek do končne sodbe v kazenskem postopku. Civilno sojenje se je nadaljevalo novembra 2007.

25. Po dveh nadaljnjih obravnavah, ki sta bili opravljeni 21. januarja 2009, je sodišče prve stopnje izdalo sodbo, s katero je dodelilo pritožnici 16.691,70 EUR, skupaj z zamudnimi obrestmi. Pritožnica in nekaj tožencev se je pritožilo. 10. marca 2010 je Višje sodišče v Mariboru potrdilo pritožbo pritožnice in zavrnilo pritožbo tožencev. V ponovnem civilnem sojenju je Okrožno sodišče ugotovilo, da sta oba toženca, ki sta bila prvotno izvzeta iz obveznosti plačila odškodnine zaradi svoje oprostitev v kazenskem postopku, solidarno odgovorna za plačilo odškodnine, ki je bila dodeljena pritožnici.

26. Eden od obeh tožencev se je pritožil proti sodbi, vendar je 9. novembra 2011 Višje sodišče v Mariboru njegovo pritožbo zavrnilo njegovo.

C. Zahtevki pritožnice do države za nepremoženjsko škodo zaradi zamud v kazenskem postopku

27. Po neuspešnih pogajanjih za poravnavo z državnim pravobranilstvom je pritožnica 30. novembra 2009 vložila zahtevek pri Okrajnem sodišču Celje in zahtevala odškodnino v višini 5.000 EUR, kar je najvišja vsota, ki se lahko prisodi kot nepremoženjska škoda, ki je posledica trajanja kazenskega postopka. Pritožnica se je sklicevala na Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (v nadaljevanju: zakon iz 2006). Trdila je, da njen interes v kazenskem postopku ni bil samo premoženjske narave, ampak je bil usmerjen tudi k varstvu njenih pravic v skladu s 3. členom konvencije.

28. 16. novembra 2010 je sodišče izdalo sodbo, v kateri je ugotovilo, da je bila pritožnici kršena pravica do sojenja v razumnem roku in da mora država plačati pritožnici 5.000 EUR, skupaj z zamudnimi obrestmi. Sodišče je poudarilo, da znaša skupno trajanje postopka petnajst let in devet mesecev, pri čemer je še zlasti opozorilo na pomanjkanje kakršnih koli dejavnosti med aprilom 1991 in marcem 2001. Poleg tega je ugotovilo, da je primer pritožnice vključeval dve zelo hudi kaznivi dejanji, množično posilstvo in spolno nasilje, ki sta poleg tega, da pomenita veliko nevarnost za družbo, pritožnici povzročila hudo duševno stisko. Sodišče je poudarilo, da bi moral kazenski postopek zaradi narave kaznivih dejanj proti pritožnici potekati še posebej skrbno, odločno in hitro, kar pa se ni zgodilo. Nadalje je ugotovilo, da je bil dolgotrajni postopek izredno obremenjujoč za pritožnico, ki je bila prisiljena prevečkrat podoživeti boleče dogodke, poleg tega pa ni imela na voljo učinkovitih pravnih sredstev, da bi pospešila postopek. Tako je sodišče ob upoštevanju pomembnosti zadeve za pritožnico in zaradi dolgotrajne odsotnosti procesnih dejanj kazenskega sodišča odstopilo od splošne prakse domačih organov, da dosodi odškodnino v višini 45 % zneska med 300 EUR in 5.000 EUR, ki bi ga za kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja dosodilo Sodišče. Pritožnici je bila prisojen največji možni znesek po zakonu iz leta 2006, čeprav le na podlagi prekomernega trajanja postopka ne bi bila upravičena do take vsote.

29. Pritožnica in državni pravobranilec sta se pritožila. 4. avgusta 2011 je Višje sodišče v Celju spremenilo prvostopenjsko sodbo v delu, ki se nanaša na stroške postopka. V preostalem delu je pritožbi zavrnilo.

30. 13. oktobra 2011 je pritožnica vložila ustavno pritožbo in pobudo za oceno ustavnosti zakona iz leta 2006 glede omejitve najvišje vsote, ki se lahko prisodi za kršitev zahteve po "razumnem roku" na 5.000 EUR. Zatrjevala je, da je zakonska omejitev odškodnine na ta način neustavna, saj največja vsota ni zagotavljala zadostnega zadoščenja za posebej hude primere, kakršen je bil njen.

31. 10. februarja 2012 je ustavno sodišče zavrglo ustavno pritožbo kot nesprejemljivo. Zaradi tega je bil zavržen tudi predlog pritožnice za presojo ustavnosti zakona iz leta 2006 glede omejitve odškodnine, saj je sodišče menilo, da morebitna odprava izpodbijane zakonske določbe ne bi mogla imeti pravnega učinka na položaj pritožnice.

II. UPOŠTEVANA DOMAČA ZAKONODAJA

A. Veljavno kazensko pravo

32. V času dogodka je bila veljavna kazenska zakonodaja kazenski zakonik Socialistične Republike Slovenije iz leta 1977. Vendar pa je bil v času ponovnega sojenja leta 1994 sprejet nov kazenski zakonik, ki je uvedel blažje kazni za kazniva dejanja posilstva in posilstva, storjena na grozovit način. V skladu s splošnim načelom domače kazenske zakonodaje, da se retroaktivno lahko uporabi za storilca blažja zakonodaja, se je v postopku uporabil 180. člen kazenskega zakonika iz leta 1994, ki se v bistvenem delu za zadevo glasi:

(1) Kdor prisili osebo drugega ali istega spola k spolnemu občevanju tako, da uporabi silo ali zagrozi z neposrednim napadom na življenje ali telo, se kaznuje z zaporom najmanj enega leta in največ desetih let.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno na grozovit ali na posebno poniževalen način ali če sta dejanje storili najmanj dve osebi zaporedoma, ali nad obsojencem, ki prestaja kazen zopora v zaprtih ali polodprtih zavodih za prestajanje kazni zopora, se storilec (storilci) kaznuje(jo) z zaporom najmanj treh let.

...”

33. Drugi odstavek 286. člena zakona o kazenskem postopku iz leta 1994 določa, da mora predsedujoči sodnik razpisati prvo obravnavo najpozneje v dveh mesecih od prejema obtožnice. Če tega ne stori, mora o tem obvestiti predsednika sodišča, ki mora ukreniti, kar je potrebno, da se razpiše obravnava. Določba s tem učinkom je bila vključena tudi v prej veljavni zakon o kazenskem postopku iz leta 1977.

B. Veljavno civilno pravo

34. V skladu s 179. členom obligacijskega zakonika, ki je zakonska podlaga za dodelitev odškodnine za nepremoženjsko škodo, se odškodnina lahko dosodi v primeru kršitve osebnostnih pravic posameznika, če okoliščine primera, zlasti pa stopnja in trajanje s tem povzročene bolečine in strahu, opravičujeta dodelitev.

C. Zakon iz leta 2006

35. V skladu z 2. členom zakona iz leta 2006 je pravica do sojenja v razumnem roku med drugim zagotovljena oškodovancem v kazenskih postopkih. 16. člen predvideva zadoščenje v obliki odškodnine in določa najvišji znesek, ki ga je mogoče izplačati, in se glasi

(1) Denarna odškodnina se izplača za nepremoženjsko škodo, povzročeno zaradi kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja. Republika Slovenija objektivno odgovarja za povzročeno škodo.

(2) Denarna odškodnina za posamezno pravnomočno rešeno zadevo se prizna v znesku od 300 evrov do 5000 evrov.

(3) Pri določitvi višine odškodnine se upoštevajo merila iz 4. člena tega zakona, zlasti pa zapletenost zadeve, ravnanje države, ravnanje same stranke (ki vlaga zahtevek) in pomen zadeve za stranko..

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV 3. ČLENA KONVENCIJE

36. Pritožnica se je pritožila, da so zamude v kazenskem postopku proti posameznikom, ki so jo posilili ali so pri tem sodelovali, v nasprotju z dolžnostjo tožene pogodbenice, da zagotovi učinkovit sistem pregona kaznivih dejanj, zagrešenih proti njej, kakor to določa 3. člen konvencije. Sklicevala se je tudi na prvi odstavek 6. člena in na 13. člen konvencije in zatrjevala, da je bila v tem postopku kršena njena pravica do sojenja v razumnem roku.

37. Sodišče, ki je pristojno za pravno opredelitev dejstev vsake zadeve ugotavlja, da je zgoraj navedeno pritožbo treba preučiti v skladu s 3. členom konvencije, ki se glasi:

"Nikogar se ne sme mučiti ali nečloveško in ponižujoče z njim ravnati ali ga kaznovati."

A. Sprejemljivost

1. Nezdržljivost ratione temporis

38. Vlada je poudarila, da je Slovenija ratificirala konvencijo 28. junija 1994 in da je do najpomembnejših postopkovnih korakov v zvezi s predmetnim kazenskim sojenjem prišlo pred tem datumom. Predkazenski postopek je bil namreč izveden, kazenska preiskava končana in kar je najpomembnejše, celotni prvi sklop kazenskih postopkov pred obema sodiščema (sodiščem prve stopnje in pritožbenim sodiščem) je bil prav tako zaključen. Po mnenju vlade je merilo resnične povezave med dogodkom in začetkom veljavnosti konvencije precej ohlapno. Vendar pa se je vlada vzdržala stališča o tem, ali so ti postopkovni koraki izključili pričujoči primer iz časovne pristojnosti Sodišča.

39. Pritožnica je poudarila, da so se njene pritožbe nanašale na položaj, ki je po začetku uporabe konvencije za Slovenijo še vedno trajal, zato meni, da njen primer sodi v časovno pristojnost Sodišča.

40. Sodišče ponovno poudarja, da njegova pristojnost *ratione temporis* obsega samo obdobje po dnevu, ko je tožena država pogodbenica ratificirala konvencijo in njene protokole. Po ratifikaciji mora biti ravnanje države v skladu s konvencijo ali njenimi protokoli, naknadna dejstva pa spadajo v pristojnost Sodišča tudi v primeru, ko so le nadaljevanje že obstoječega stanja (gl. na primer zadevo *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcao in drugi proti Portugalski*, št. 29813/96 in 30229/96, odstavek 43, ESČP 2000-I).

41. Glede procesnih obveznosti, ki zavezujejo države pogodbenice, Sodišče ugotavlja, da so nakazane v različnih smiselnih delih konvencije (gl. na primer zadevo *B. proti Združenemu kraljestvu*, 8. julij 1987, 63. odstavek, Serija A št. 121; *Ciper proti Turčiji* [VS], št. 25781/94, 147. odstavek, ESČP 2001 IV; in *M. C. proti Bolgariji*, št. 39272/98, 148. do 153. odstavek, ESČP 2003 XII), kjer se je to štelo za potrebno za zagotovitev, da pravice, ki so zajamčene v konvenciji, niso teoretične ali navidezne, temveč praktične in učinkovite (*İlhan proti Turčiji* [VS], št. 22277/93, 91. odstavek, ESČP 2000 VII). Sodišče predvsem razlaga 2. in 3. člen konvencije, ob upoštevanju temeljne narave teh pravic, da vsebujeta procesno obveznost, opraviti učinkovito preiskavo domnevnih kršitev vsebinskega dela teh določb (*Ergi proti Turčiji*, 28. julij 1998, 82. odstavek, *poročila o sodbah in sklepkih* 1996-IV), *Assenov in drugi proti Bolgariji*, 28. oktober 1998, 101. do 106. odstavek, *poročila* 1998 VIII; *Mastromatteo proti Italiji* [VS], št. 37703/97, 89. odstavek, ESČP 2002 VIII, in *Šilih proti Sloveniji* [VS], št. 71463/01, 153. odstavek, ESČP 2009).

42. Poleg tega je Sodišče že razsodilo, da procesna obveznost, opraviti učinkovito in hitro preiskavo v skladu z 2. členom konvencije, pomeni ločeno in avtonomno obveznost, ki je za državo lahko zavezujoča tudi takrat, ko se je vsebinsko dejanje zgodilo pred kritičnim datumom (gl. *Šilih, navedeno zgoraj*, 159. odstavek, in nedavni primer *Janowiec in drugi proti Rusiji* [VS], št. 55508/07 in 29520/09, 141. do 150. odstavek, 21. oktober 2013). Da bi se taka procesna obveznost uveljavila, je treba precejšnji del preiskovalnih ukrepov, ki jih nalaga ta določba, opraviti po kritičnem datumu (glej *Janowiec in drugi*, 142. odstavek). Tako je Sodišče uporabilo to načelo pri zadevah, ki so se nanašale na smrti, ki so jih povzročili posamezniki (glej *Lyubov Efimenko proti Ukrajini*, št. 75726/01, 63. odstavek, 25. november 2010, in *Franeş proti Romuniji* (dec.) št. 35802/05, 17. maj 2011). Nazadnje je Sodišče v zadevi *Tuna proti Turčiji* (št. 22339/03, 58. odstavek, 19. januar 2010) in v zadevi *Stanimirović proti Srbiji* (št. 26088/06, 28. odstavek, 18. oktober 2011) ugotovilo, da načela, določena v zadevi *Šilih*, podobno veljajo za procesno obveznost po preiskovanju v skladu s 3. členom.

43. V tej zadevi Sodišče ugotavlja, da se pritožba pritožnice o neizpolnjevanju procesnih obveznosti, ki izhajajo iz 3. člena, nanaša predvsem na domnevno prekomerno trajanje kazenskega postopka v zvezi s skupinskim posilstvom in spolnim nasiljem, do katerega je prišlo leta 1990, t. j. štiri leta pred začetkom veljavnosti konvencije za Slovenijo. Sodišče se strinja z vlado, da je bilo precejšnje število procesnih korakov opravljenih pred kritičnim datumom. Vendar velja opozoriti, da so po vrnitvi zadeve v novo presojo po tem datumu potekala tri

celotna sojenja z več obravnavami. Poleg tega je kazenski postopek proti desetim posameznikom, obtoženim posilstva pritožnice in spolnega nasilja nad njo, potekal na treh sodnih stopnjah in je bil zaključen šele 12. julija 2007, trinajst let po začetku veljavnosti konvencije. Precejšnji del postopka, ki je zajemal dolgo časovno obdobje, je torej potekal po kritičnem datumu, ne nazadnje pa se pritožba pritožnice zaradi neizvedbe učinkovitega in hitrega kazenskega postopka države tudi večinoma nanašajo na ta čas.

44. Glede na navedeno Sodišče ugotavlja, da procesni vidik kršitve 3. člena sodi v njegovo časovno pristojnost in da je zato pristojno raziskati ta del pritožbe v zvezi z dogodki, ki so se zgodili po 28. juniju 1994.

2. Neizčrpanje notranjih pravnih sredstev

45. Vlada je ugovarjala, da pritožnica ni izčrpala notranjih pravnih sredstev, ker ni vložila tožbe proti državi v zvezi z odškodnino za nepremoženjsko škodo, ki so jo povzročili državni organi na podlagi 179. člena obligacijskega zakonika. Po mnenju vlade vsako nezakonito ravnanje organov lahko pomeni kršitev osebnostnih pravic posameznika. V podporo svojih trditev je vlada navedla osem odločb Vrhovnega sodišča, ki so bile sprejete med letoma 1998 in 2009, in dveh sklepov Višjega sodišča v Ljubljani iz let 2010 in 2011, iz katerih izhaja, da so domača sodišča priznala odškodninsko odgovornost države za delo njenih uslužbencev in izvajanje njihovih pristojnosti. Poleg tega je vlada predložila enajst odločb in sklepov Vrhovnega sodišča, Višjega sodišča v Ljubljani in Višjega sodišča v Mariboru, v katerih so sodišča upoštevala širok razpon pravic, kakor so pravica do osebnega dostojanstva, telesne in duševne integritete, zdravega življenjskega okolja, osebne svobode, spoštovanja pokojnih in nedotakljivosti doma kot "osebne pravice", in so prepoznala njihovo nezakonito kršitev kot vzrok duševnega trpljenja, ki dopušča odškodnino.

46. Pritožnica je izpodbijala trditve vlade, pri čemer je navajala, da je izčrpala vsa razpoložljiva notranja pravna sredstva in da je bila s svojim zahtevkom za pravično zadoščenje po zakonu iz leta 2006 lahko le delno uspešna.

47. Splošna načela glede izčrpanja notranjih pravnih sredstev so navedena v zadevi *Sejdovic proti Italiji* ([VS], št. 56581/00, 43.–46. odstavek, ESČP 2006-II). Sodišče bo uporabilo ta načela glede navedb Vlade o neizčrpanju domačih pravnih sredstev. Že takoj pa poudarja, da pravilo o izčrpanju notranjih pravnih sredstev ni absolutno, prav tako pa ga ni mogoče uporabljati avtomatično: pri preučevanju dejstva, ali je pravilo upoštevano, je bistvenega pomena, da se upoštevajo posebne okoliščine vsake posamezne zadeve. To med drugim pomeni, da mora Sodišče realno upoštevati ne le obstoj formalnih pravnih sredstev, ki so na voljo v pravnem sistemu države pogodbenice, temveč tudi splošne okoliščine, v katerem delujejo, pa tudi osebne okoliščine pritožnika (glej, med drugim, *Akdivar in drugi proti Turčiji*, 16. september 1996, 66. odstavek in 68. do 69. odstavek, poročila 1996-IV; *Orchowski proti Poljski*, št. 17885/04, 105. do 106. odstavek, 22. oktober 2009; *Demopoulos in drugi proti Turčiji* (dec.) [VS], št. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04 in 21819/04, 70. odstavek,

ESČP 2010; in *Kurić in drugi proti Sloveniji* [VS], št. 26828/06, 286. odstavek, 26. junij 2012).

48. V tej zadevi je vlada trdila, da bi pritožnica lahko vložila odškodninsko tožbo proti državi v skladu s 148. in 179. členom obligacijskega zakonika. Sodišče ugotavlja, da bi bile možnosti za uspeh takega sredstva odvisne od tega, ali bi pritožnica lahko dokazala, da je ravnanje domačih organov pomenilo nezakonito "kršitev njenih osebnostnih pravic" (glej ustrezne domače določbe, povzete v 34. odstavku zgoraj). Vendar pa nobena od odločb ali sklepov, ki jih zgoraj navaja vlada, ne kaže, da bi domača sodišča procesno obveznost, zagotoviti učinkovit pregon nasilnih dejanj proti posameznikom, štela v okvir "osebnostnih pravic" in da bi neizpolnjevanje procesnih obveznosti s strani organov pomenila "kršitev" teh pravic. Domače odločbe in sklepi, ki jih je navedla vlada, so se nanašale na vsebinske temeljne pravice, in ne na pravice, ki izhajajo iz pozitivne obveznosti države, da izvede učinkovito preiskavo in kazenski postopek. Poleg tega ni mogoče spregledati, da je vlada izpodbijala status žrtve pritožnice zaradi odškodnine, ki ji je bila prisojena v postopku proti državi v skladu z zakonom iz leta 2006 (glej 51. odstavek spodaj). Ob upoštevanju posebnih okoliščin te zadeve, kjer se je pritožnica v bistvu pritožila zaradi počasnosti pri obravnavi njenega primera, ta ugovor vlade še krepí dvome Sodišča o tem, ali bi lahko dosegla ločeno preučitev svojih pritožb glede pozitivne obveznosti države iz 3. člena v civilni tožbi, ki bi jo vložila v skladu s splošnimi pravili civilnega prava.

49. Glede na zgoraj navedeno Sodišče ni pričarano, da bi imel v tej zadevi odškodninski zahtevek proti državi razumne možnosti za uspeh in da bi pomenil učinkovito sredstvo iz prvega odstavka 35. člena konvencije (glej, *mutatis mutandis*, *Mandić in Jović proti Sloveniji*, št. 5774/10 in 5985/10, 115. do 116. odstavek, 20. oktober 2011).

50. To pomeni, da je treba ugovor vlade o neizčrpanju notranjih pravnih sredstev zavrniti.

3. Pomanjkanje statusa žrtve

51. Vlada je ugovarjala, da pritožnica ne more več trditi, da je žrtev kršitve 3. člena, saj ji je bila dodeljena in plačana odškodnina na podlagi tega, da kazenski postopek zoper storilce kaznivih dejanj proti njej ni bil zaključen v razumnem roku.

52. Po drugi strani pa je pritožnica trdila, da odškodnina v višini 5.000 EUR, kar je najvišji znesek, ki se lahko dodeli na podlagi zakona iz leta 2006, ni pomenila zadostne poprave krivic v njenem primeru in je vztrajala pri svoji pritožbi.

53. 34. člen konvencije v zvezi s tem zagotavlja:

"Sodišče lahko sprejme zahteve za obravnavo od katere koli osebe, ..., ki zatrjujejo, da so žrtve kršitev pravic, priznanih s Konvencijo in njenimi protokoli, s strani katere koli visoke pogodbence. ..."

54. Ob upoštevanju dejstva, da so domači organi priznali kršitev pravice pritožnice

do sojenja v razumnem roku po 6. členu konvencije in ji dodelili odškodnino iz tega naslova, Sodišče meni, da je vprašanje, ali se lahko pritožnica še vedno šteje za žrtev zatrjevane kršitve, odvisno od tega, ali domače odločbe, izdane v postopku na podlagi zakona iz leta 2006, pomenijo priznanje, vsaj po vsebini, kršitve pozitivnih obveznosti države na podlagi 3. člena, da izvede učinkovit pregon kaznivih dejanj, storjenih proti pritožnici, in ali je prejeta odškodnina pomenila ustrezno in zadostno popravo krivic. Sodišče ugotavlja, da so ta vprašanja tesno povezana z vsebino pritožbe pritožnice in bi jih bilo zato treba združiti z vsebinskim odločanjem.

4. Nespoštovanje pravila šestih mesecev

55. Vlada je trdila, da se je pritožnica v svoji prvotni vlogi z dne 22. maja 2006 pritožila le zaradi kršitve njene pravice do sojenja v razumnem roku v kazenskem postopku. Šele v svoji vlogi z dne 23. junija 2009 je ugovarjala kršitev 3. člena konvencije in v njej zatrjevala, da država ni zagotovila učinkovitega zadoščenja njeni pravici, da ni izpostavljena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju zaradi vodenja neupravičeno dolgih kazenskih postopkov proti storilcem kaznivih dejanj proti njej. Zato je bil po mnenju vlade ta očitek pritožnice vložen po izteku šestmesečnega obdobja in je zato nedopusten.

56. Pritožnica je izpodbijala ta ugovor z utemeljitvijo, da se je na podlagi 3. člena vsebinsko že pritožila v svoji prvotni vlogi z dne 22. maja 2006.

57. Sodišče ugotavlja, da je bil glavni očitek pritožnice na podlagi 6. člena konvencije v njeni prvotni pritožbi z dne 22. maja 2006 v bistvu enak kakor tisti, vložen na podlagi 3. člena v njenih dodatnih vlogah. V obeh primerih se je pritoževala zaradi predolgega trajanja kazenskega postopka v zvezi s kaznivimi dejanji, katerih žrtev je bila in zaradi katerih je trpela dolgotrajno duševno stisko in skoraj šestnajst let negotovosti glede tega, ali bodo njeni posiljevalci obsojeni. Sodišče ponovno poudarja, da ga pravna opredelitev dejstev, ki so jih podale stranke, ne zavezuje, in opozarja, da je zahteva po hitrosti omenjena v različnih določbah konvencije, vključno v procesnem vidiku 3. člena konvencije (glej 64. odstavek spodaj), in glede na posebne okoliščine tega primera meni, da je primerno, da se pritožba pritožnice preuči v skladu s to zadnjo določbo.

58. Iz tega izhaja, da se ugovor vlade, da je bila pritožba pritožnice na podlagi 3. člena vložena prepozno, zavrne.

5. Zaključek

59. Sodišče ugotavlja, da pritožba na podlagi 3. člena ni očitno neutemeljena v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije. Prav tako ugotavlja, da ni nesprejemljiva niti iz katerih koli drugih razlogov, zato jo je treba razglasiti za sprejemljivo.

B. Utemeljenost

1. Status žrtve pritožnice

60. Sodišče meni, da ne more odgovoriti na vprašanje, ali je pritožnica naknadno izgubila prvotni status žrtve zaradi kršitve 3. člena konvencije po 34. členu konvencije, ne da bi najprej preverilo, ali so domači organi opravili svojo procesno obveznost iz 3. člena, namreč učinkovito preiskavo in pregon kaznivih dejanj spolne zlorabe. Šele potem se lahko obravnava ustreznost ali neustreznost obravnavanja organov.

(a) Ali je bila izpodbijana obravnava v nasprotju s procesnim vidikom 3. člena

(i) Navedbe strank

61. Pritožnica se je pritožila, da ji je vodenje kazenskega postopka zoper storilce kaznivih dejanj povzročila veliko večje trpljenje kakor je bilo to potrebno. Najprej se je sklicevala na pretirane zamude v postopkih, zlasti na popolno neaktivnost organov v času od leta 1991 do 2000. V svojih dodatnih navedbah je pritožnica poudarila, da so bili v prvotnem postopku vsi storilci množičnega posilstva in spolnega nasilja oproščeni vseh obtožb, kar je pri njej povzročilo daljšo in povečano negotovost glede tega, ali bodo njeni posiljevalci obsojeni in kar ji je povzročilo hudo trpljenje. V ponovnem sojenju je bilo treba postopek zoper oba manjkajoča toženca razdeliti v ločeni zadevi, kar je pomenilo njeno udeležbo v treh ločenih sojenjih, v katerih je morala te dogodke podoživljati znova in znova. Čutila se je tudi globoko ponižano zaradi izjav obtožencev na obravnavah, na katerih so močno poudarjali njeno telesno invalidnost. Nazadnje je pritožnica poudarila, da so bile storilcem izrečene zelo blage zaporne kazni, ki niso v zadostni meri upoštevale njene mladosti v času zagrešitve njihovih zločinov in njene telesne invalidnosti ter njenih težav z motnjami dojetja.

62. Vlada je trdila, da so domači organi raziskali kazniva dejanja proti pritožnici vestno in učinkovito. Storilci dejanj so bili identificirani, njihova kazenska odgovornost ugotovljena in izrečene so jim bile zaporne kazni, čeprav zmanjšane zaradi precejšnjega časovnega zamika med storitvijo kaznivih dejanj in obsodbo. V zvezi s tem je vlada priznala, da je bil kazenski postopek predolg in pojasnila, da je to posledica systemskega problema sodnih zaostankov, ki pa so bili učinkovito odpravljeni kot del projekta "Lukenda", uvedenega posebej za odpravo precejšnjih zamud pri obravnavi zadev. Eden od ukrepov, sprejetih v okviru tega projekta, je bil zakon iz leta 2006, v skladu s katerim je bila pritožnici dodeljena odškodnina za pretirano dolg postopek.

(ii) Presoja Sodišča

63. Ustrezna načela v zvezi z obveznostjo države, ki je neločljivo povezana s 3. členom konvencije, namreč preiskava primerov trpinčenja in še zlasti spolne zlorabe, ki jo zagrešijo posamezniki, so določena v *MC proti Bolgariji* (navedeno zgoraj, 148. do 153. odstavek).

64. Glede zahtev konvencije o učinkovitosti preiskave je Sodišče razsodilo, da bi

morala vsaka preiskava načeloma voditi k ugotavljanju dejstev primera in identifikaciji ter kaznovanju tistih, ki so odgovorni za kaznivo dejanje. To ni dolžnost rezultata, temveč sredstev. Organi morajo sprejeti ustrezne ukrepe, ki so jim na voljo, da bi zagotovili dokaze o dogodku, kakor so izjave prič in zbiranje forenzičnih dokazov, zahteva po hitrem in razumno pospešenem postopku pa je neločljivi del tega konteksta (glej *Denis Vasiljeva proti Rusiji*, št. 32704/04, 100. odstavek, 17. december 2009, z nadaljnjimi sklicevanji). Hitrost odziva organov na pritožbe je pomemben dejavnik (glej *Labita proti Italiji* [VS], št. 26772/95, 133. odstavek in nasl., ESČP 2000-IV). V sodbah Sodišča se tako upošteva čas za začetek preiskave, zamude pri iskanju prič ali njihovih pričevanj (glej *Mătăsaru in Saviţchi proti Moldaviji*, št. 38281/08, 88. in 93. odstavek, 2. november 2010), čas, porabljen za prvotno preiskavo (glej *Indelicato proti Italiji*, št. 31143/96, 37. odstavek, 18. oktober 2001), in neupravičeno zavlačevanje kazenskega postopka, ki ima za posledico potek zastaralnega roka (glej *Angelova in Iliev proti Bolgariji*, št. 55523/00, 101. do 103. odstavek, 26. julij 2007, in *PM proti Bolgariji*, št. 49669/07, 66. odstavek, 24. januar 2012).

65. Poleg tega se v primeru, da preiskava pripelje do obtožbe, vložene pred domačimi sodišči, procesne obveznosti iz 3. člena konvencije razširijo na fazo sojenja v postopku. V takih primerih mora postopek kot celota, vključno s fazo sojenja, izpolnjevati zahteve prepovedi grdega ravnanja (glej *Okkali proti Turčiji*, št. 52067/99, 65. odstavek, ESČP 2006 XII (izvlečki), in *Çelik proti Turčiji* (št. 2), št. 39326/02, 34. odstavek, 27. maj 2010). V zvezi s tem je Sodišče že razsodilo, da morajo zaščitni mehanizmi, ki so voljo na podlagi notranjega prava, ne glede na končni izid postopka delovati v praksi na način, ki omogoča preučitev utemeljenosti posamezne zadeve v razumnem roku (glej *Ebcin proti Turčiji*, št. 19506/05, 40. odstavek, 1. februar 2011, z nadaljnjimi sklicevanji).

66. V obravnavani zadevi Sodišče ugotavlja, da je bil do tedaj, ko je konvencija 28. junija 1994 začela veljati za Slovenijo, predkazenski postopek zoper moške, obtožene posilstva pritožnice, končan (glej 7. točko zgoraj), končano je bilo sojenje in izrečena je bila prvostopenjska sodba, ki pa je bila na podlagi pritožbe razveljavljena (glej 9. in 11. točko zgoraj). Po vrnitvi zadeve v ponovno obravnavo in začetno poizvedbo, s katero naj bi ugotovili prebivališče obtožencev v letu 1991, so vse aktivnosti v zadevi, dokler ni konvencija začela veljati za Slovenijo prenehale, in še potem, in sicer zaradi dejstva, ker dveh obtožencev ni bilo mogoče najti. V času od leta 1995 do 2001 so bile opravljene še štiri podobne poizvedbe, vendar brez uspeha (glej 12. točko zgoraj). Iz istega razloga je bilo treba odložiti tudi pet obravnav, razpisanih v času od leta 1999 do 2001 (glej 14. točko zgoraj). Na predlog pritožnice je 29. maja 2001 pristojno sodišče zadevi zoper oba manjkajoča obtoženca, ki sta domnevno prebivala v tujini, izločilo v posebne postopke in nato zoper njiju izdalo mednarodno tiralico. Prva obravnavo v glavnem postopku zoper osem obtožencev je potekala 22. novembra 2001 in 4. junija 2002 in sodišče jih je spoznalo za krive obtožb (glej 19. točko zgoraj) ter jim naložilo zaporne kazni. Prvostopenjsko sodbo sta potrdila tako Višje sodišče dne 25. januarja 2006 kakor tudi Vrhovno sodišče dne 12. julija 2007 (glej 20. točko

zgoraj). Poleg tega sta bila oba pogrešana obtoženca, ki so ju nato našli v tujini in izročili Sloveniji, na koncu obsojena po obtožnici, njuni pritožbi pa sta bili leta 2004 in 2006 zavrnjeni (glej 21. in 22. točko zgoraj).

67. Ob sklicevanju na priznanje vlade, da so bili zaostanki v kazenskem postopku zares pretirani, Sodišče ne vidi razloga, da se ne bi strinjalo s to oceno. Z zaskrbljenostjo namreč ugotavlja, da je bila edina procesna aktivnost, ki jo je pristojno sodišče opravilo med vrnitvijo primera v ponovno obravnavo leta 1991 in prvo obravnavo v ponovnem sojenju, ki je potekala 22. novembra 2001, nekaj poizvedb o prebivališčih obtožencev in razpis petih obravnav, ki pa so bile vse preložene, ker nekateri od obtožencev niso prišli na sodišče. Glede na to, da je bilo že od julija 1991 jasno, da obeh obtožencev ni mogoče najti v Sloveniji, po mnenju Sodišča ti ukrepi očitno niso bili zadostni za zagotovitev navzočnosti obeh obtožencev na obravnavah in s tem za vestno nadaljevanje zadeve. V zvezi s tem Sodišče meni, da je presenetljivo, da sta bila priporna naloga in mednarodna tiralica zoper oba obtoženca izdana šele leta 2001. Prav tako je presenetljivo, da je bila izločitev zadev zoper ta dva obtoženca od glavnega postopka prvič predvidena leta 2001 na predlog pritožnice, ki je sicer od leta 1995 naprej večkrat pozvala okrožno sodišče k pospešitvi postopka. Po mnenju Sodišča tak potek postopka kaže na pomanjkanje interesa pristojnih sodišč, da bi postavilo odgovorne storilce pred sodišče, kar je v nasprotju z zahtevami konvencije po učinkoviti preiskavi in sojenju, kakor je določeno v 63. točki zgoraj.

68. Poleg tega je treba omeniti, da so bile obtožencem, ki so bili na koncu obsojeni za kazniva dejanja proti pritožnici, izrečene kazni zapora med osmimi meseci in letom dni, kar je bilo manj od najnižjih kazni, ki jih predpisuje zakon, saj je okrožno sodišče med drugim upoštevalo precejšen časovni zamik med storitvijo kaznivih dejanj in obsodbo.

69. Glede na zgoraj navedeno se Sodišče strinja s pritožnico, da so ji dolgotrajno stanje negotovosti in druge negativne posledice pretirano dolgih postopkov, zlasti ob večkratnem podoživljanju bolečih dogodkov v treh ločenih ponovnih sojenjih, povzročili nepotrebno trpljenje in razočaranje, ki bi se mu lahko izognili, če bi bili mehanizmi kazenskega prava, namenjeni odvratanju in kaznovanju kaznivih dejanj spolne zlorabe, uporabljeni učinkovito in hitro. V zvezi s tem bi Sodišče še dodalo, da neuspeha države, da zagotovi učinkovit sodni pregon posilstva, ni mogoče upravičiti s sodnimi zaostanki na posameznih sodiščih (glej, *mutatis mutandis*, *Scordino proti Italiji* (št. 1), [VS], št. 36813/97, 183. odstavek, ESČP 2006-V, in navedene reference), niti ga ni mogoče upravičiti s pogostimi menjavami sodnikov, ki so obravnavali pritožničin primer. Kakor je Sodišče že večkrat poudarilo, mora država organizirati svoj pravosodni sistem tako, da omogoča sodiščem ravnati v skladu z zahtevami konvencije (glej, na primer, *Šilih*, navedeno zgoraj, 210. odstavek).

70. Nazadnje Sodišče poudarja, da zahteva, naložena državam, da zagotovijo učinkovito zaščito proti trpinčenju, ki ga zagrešijo posamezniki, zlasti otrok in drugih ranljivih oseb, velja tudi v okviru njihovih procesnih obveznosti, zagotoviti učinkovito preiskavo in pregon takšnega trpinčenja (glej *MC proti Bolgariji*,

navedeno zgoraj, 150. do 153. odstavek). Zaradi tega Sodišče meni, da so pomanjkljivosti, ugotovljene v zvezi z vodenjem kazenskega postopka v zadevi še toliko bolj resne zaradi posebne ranljivosti pritožnice kot osebe s telesno invalidnostjo in težavami z motnjami dojemanja.

71. Zato Sodišče ugotavlja, da domači organi niso izpolnili svojih pozitivnih obveznosti v skladu s 3. členom konvencije.

(b) Ali je pritožnica izgubila svoj status žrtve

(i) Trditve strank

72. Vlada, ki se je strinjala, da so bile zamude v kazenskem postopku v zvezi s posilstvom pritožnice pretirane, je trdila, da so pristojni domači organi stanje ustrezno popravili s tem, da so pritožnici prisodili 5.000 EUR kot odškodnino za nepremoženjsko škodo, ki jo je utrpela zaradi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku. Vlada je menila, da je v posebnih okoliščinah obravnavanega primera predmetno sredstvo pomenilo ustrezno in zadostno popravo obeh domnevnih kršitev "razumnega roka" po 6. členu konvencije in procesnih pravic pritožnice po 3. členu konvencije, in trdila, da je pritožnica izgubila status žrtve. Vlada je opozorila je, da so domača sodišča v odškodninskih postopkih na podlagi zakona iz leta 2006 upoštevala posebne okoliščine kazenskega postopka, da so poudarila, da primer pritožnice ni bil obravnavan skrbno, odločno in hitro, kakor je to potrebno pri storjenih težjih kaznivih dejanjih ter da je morala pritožnica v dolgotrajnih postopkih podoživeti zlorabo, ki jo je utrpela, kar je pri njej povzročilo hudo duševno stisko. Posledično je bil pritožnici prisojen precej višji znesek, kakor bi ji bil običajno dodeljen na podlagi zakona iz leta 2006. Po mnenju vlade so torej domača sodišča ustrezno preučila bistvene pomanjkljivosti v kazenskem postopku, na katerih je pritožnica utemeljila svoje trditve glede kršitve pozitivnih obveznosti države na podlagi 3. člena.

73. Pritožnica je priznala, da je dodelitev odškodnine pomenila delno popravo njene duševne stiske, ki jo je utrpela zaradi dolgotrajnih kazenskih postopkov. Vendar pa je menila, da 5.000 EUR ni zadostna odškodnina za množico napak, ki so spremljale pretirano dolge postopke in s tem povzročene različne kršitve človekovih pravic. S tem v zvezi je trdila, da je bil njen primer izrazito skrajšen in da 5.000 EUR ni mogoče šteti kot zadostno odškodnino.

(ii) Presoja Sodišča

74. V zvezi s tem Sodišče ponovno poudarja, da odločitev ali ukrep v korist pritožnika načeloma še ni dovolj, da se pritožniku odvzame status "žrtve", razen če domači organi niso izrecno ali smiselno tudi priznali kršitve konvencije in nato tudi prisodili zadoščenje za to kršitev (glej, na primer, *Amuur proti Franciji*, 25. junij 1996, 36. odstavek, *poročila* 1996-III, in *Dalban proti Romuniji* [VS], št. 28114/95, 44. odstavek, ESČP 1999-VI).

75. V danem primeru so domači organi priznali, da je bila pravica pritožnice do sojenja v razumnem roku kršena in so ji prisodili odškodnino za to kršitev. Sodišče mora zato preučiti, ali bi moralo to priznanje veljati tudi glede pritožničine pritožbe

na podlagi 3. člena konvencije, in če je tako, ali je odškodnina pomenila ustrezno in zadostno popravo kršitve pravic pritožnice po konvenciji.

α) Priznanje kršitve

76. Sodišče ugotavlja, da je bila pritožnična pritožba na podlagi 3. člena zaradi neuspeha države, da zagotovi učinkovito sojenje glede obtožb za njeno posilstvo, usmerjena predvsem proti zamudam pri postopkih. Zato Sodišče, čeprav se zaveda dejstva, da se pravna sredstva, ki jih določa zakon iz leta 2006, vključno z dodelitvijo odškodnine, izrecno nanašajo na pravico, da se zadeva posameznika obravnava v razumnem roku po prvem odstavku 6. člena konvencije (glej 35. točko zgoraj), in se načeloma ne nanašajo na položaje, v katerih se preučuje zamude z vidika poseganja države v pravice pritožnika na podlagi drugih določb konvencije (glej v zvezi s tem, *Šilih*, navedeno zgoraj, 169. do 170. odstavek; in *Eberhard in M. proti Sloveniji*, št. 8673/05 in 9733/05, 105. odstavek, 1. december 2009), ne izključuje možnosti, da je odškodnina, dodeljena pritožnici na podlagi tega zakona, pritožnici zagotovila učinkovito popravo kršitve njenih pravic po 3. členu, pod pogojem, da so pristojna domača sodišča vsebinsko priznala kršitev te določbe.

77. V zvezi s tem se Sodišče strinja z vlado, da je okrajno sodišče, ko je odločalo o dodelitvi odškodnine pritožnici, še zlasti upoštevalo naravo kaznivih dejanj, storjenih proti njej, s poudarkom na njihovi teži, pomembnosti vodenja še posebej vestnega in hitrega kazenskega postopka v zvezi s temi dejanji in duševni stiski in trpljenju, ki ju je morala prenašati pritožnica zaradi dolgotrajnih postopkov. Zato Sodišče, čeprav je bil kazenski postopek presojan glede "zahteve po razumnem roku", ugotavlja, da je obrazložitev okrajnega sodišča, ki jo je potrdilo višje sodišče, vključevalo tako priznavanje obveznosti države do učinkovitega pregona primerov spolne zlorabe kakor tudi ugotovitev, da pristojni organi niso izpolnili te obveznosti. Poleg tega se ne sme spregledati, da je teža pritožničinega primera vplivala na višino prisojene odškodnine, pri čemer je okrajno sodišče odstopilo od uveljavljenih domačih meril za izračun odškodnin, ki se dodelijo za kršitev pravice do sojenja v razumnem roku.

78. Glede na navedeno Sodišče ugotavlja, da čeprav se domača sodišča v svojih odločbah niso izrecno sklicevala na 3. člen konvencije, je njihova obrazložitev pomenila vsebinsko potrditev kršitve tega člena.

β) Značilnosti zadoščenja

79. Sodišče ponovno poudarja, da je vprašanje, ali je odškodnina za povzročeno škodo, ki jo je pritožnica prejela, primerljiva s pravičnim zadoščenjem po 41. členu konvencije, pomembno (glej *Shilbergs proti Rusiji*, št. 20075/03, 72. odstavek, 17. december 2009).

80. V obravnavanem primeru kršitev konvencije, ki jo je ugotovilo Sodišče, pomeni neuspeh države, da zagotovi hitro in učinkovito sojenje glede obtožb posilstva in spolne zlorabe pritožnice. Ob upoštevanju dejstva, da pomanjkljivosti pri vodenju postopka ni več mogoče odpraviti s povrnitvijo v stanje pred kršitvijo konvencije ali s preprečitvijo nadaljevanja kršitve, ne more biti nobenega dvoma, da je dosoditev odškodnine pomenila ustrezno obliko odškodnine za zamude in s tem povezane duševne stiske, ki jih je utrpela pritožnica.

81. Treba je še preveriti, ali je bila odškodnina, ki je bila že prisojena pritožnici na domači ravni, zadostna. Kakor je Sodišče že ugotovilo v primerih, ko gre za kršitev 3. člena na domači ravni, je status žrtve pritožnice lahko, *med drugim*, odvisen od višine dodeljene odškodnine na domači ravni, ob upoštevanju dejstev, o katerih se pritožuje pred Sodiščem (glej *Gäfgen proti Nemčiji* [VS], št. 22978/05, 118. odstavek, ESČP 2010).

Ob upoštevanju širokega polja proste presoje, ki ga imajo domača sodišča (glej *Shilbergs*, navedeno zgoraj, 77. odstavek, in tam navedenih referenc), je Sodišče zlasti poudarilo, da prisojeni zneski ne smejo biti nerazumni v primerjavi z odškodninami, ki jih je prisodilo Sodišče v primerljivih primerih. Ali se dodeljeni znesek lahko šteje kot razumen, je treba presojati glede na vse okoliščine primera. Če je znesek odškodnine znatno nižji od tega, kar Sodišče običajno dodeli v primerljivih primerih, pritožnik ohrani svoj status "žrtve" zatrjevane kršitve konvencije (glej, *mutatis mutandis*, *Scordino*, navedeno zgoraj, 182. odstavek do 192. odstavek in 202. odstavek do 115. odstavek).

82. Stališča strank v obravnavanem primeru so se v tej točki razlikovala, pri čemer vlada trdi, da je 5.000 EUR, dodeljenih pritožnici, ustrezno zadoščenje, pritožnica pa trdi, da ta znesek, čeprav je po zakonu najvišji možni znesek, ni zagotovil zadostne odškodnine zaradi skrajnosti njenega primera. Sodišče meni, da sta trajanje in resnost kršitve med dejavniki, ki jih je treba upoštevati pri presoji tega, ali se lahko domača odškodnina šteje kot ustrezno in zadostno zadoščenje (glej, *mutatis mutandis*, *Shilbergs*, navedeno zgoraj, 74. odstavek, in *Shishkin proti Rusiji*, št. 18280/04, 108. odstavek, 7. julij 2011).

83. Sodišče se zaveda, da je naloga, določiti odškodnino težka. To je še posebej težko v primeru, ko je predmet zahtevka osebno trpljenje tako telesno ali duševno. Ni merila, po katerem bi bilo mogoče bolečino in trpljenje, fizično neugodje in duševno stisko ter tesnobo meriti v denarju (glej *Shilbergs*, navedeno zgoraj, 76. odstavek, in *Nardone proti Italiji* (dec.), št. 34368/02, 25. november 2004).

Sodišče ne dvomi, da so domača sodišča v tej zadevi poskušala oceniti stopnjo duševne stiske in trpljenja, ki ju je utrpela pritožnica zaradi pomanjkanja učinkovitosti pri vodenju kazenskih postopkov v zvezi z njenim posilstvom. Vendar pa je bila ta ocena po definiciji omejena z zakonsko določenim najvišjim zneskom 5.000 EUR, ki se ga ne sme preseči ne glede na okoliščine primera pritožnice (glej 30. in 31. točko zgoraj). Ta znesek pa je bistveno nižji od zneskov, ki jih je Sodišče dodelilo v drugih primerih, ki so vsebovali pomanjkljivosti v preiskavi in/ali pregonu primerov spolne zlorabe, ki so jih zagrešili posamezniki (glej *MC proti Bolgariji*, navedeno zgoraj; *P.M. proti Bolgariji*, navedeno zgoraj; *C.A.S. in C.S. proti Romuniji*, št. 26692/05, 20. marec 2012; in *D.J. proti Hrvaški*, št. 42418/10, 24. julij 2012).

84. Po mnenju Sodišča so učinki dolgotrajne negotovosti glede izida kazenskega postopka in s tem povezane duševne stiske, ki jih trpela pritožnica sedemnajst let, skupaj s kratkimi zapornimi kaznimi, naloženimi obtožencem, primerljivi s kršitvami, ki jih je Sodišče ugotovilo v primerih, navedenih v prejšnjem odstavku, kar se mora odražati v znesku odškodnine, dodeljene pritožnici. Te ugotovitve ne more spremeniti dejstvo, da bil je izid v obravnavani zadevi, v kateri je bilo osem

od desetih obtožencev na koncu obsojenih na zaporno kazen, ugoden za pritožnico, kakor je poudarila vlada.

85. Zato Sodišče meni, da odškodnina, ki so jo domača sodišča prisodila pritožnici, ne pomeni ustreznega zadoščenja in da zato lahko še vedno trdi, da je "žrtev" kršitve 3. člena konvencije.

2. Izpolnjevanje 3. člena

86. Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev Sodišče ugotavlja, da kazenski postopek v zvezi s posilstvom pritožnice ni bil v skladu s procesnimi zahtevami, ki jih določa 3. člen.

87. Prišlo je do kršitve 3. člena konvencije v njenem procesnem delu.

II. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

88. 41. člen konvencije določa:

“Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.”

A. Škoda

89. Pritožnica je zahtevala 20.000 EUR z zakonitimi zamudnimi obrestmi, plačljivimi od 22. maja 2006, torej od dne, ko je vložila to pritožbo na Sodišču, do poravnave nepremoženjske škode. Poleg tega je pritožnica, ne da bi opredelila znesek, zahtevala plačilo zakonitih zamudnih obresti za čas od 22. maja 2006 do 12. junija 2009 na odškodnino v višini 5.000 EUR, ki jo je prejela v domačem postopku. Trdila je, da so ji pomanjkljivosti pri vodenju kazenskega postopka v zvezi z njenim posilstvom, zlasti zamude in posledično podaljšana negotovost glede izida postopka, povzročile hudo duševno stisko in nepotrebno trpljenje, ki bi se mu bilo mogoče v veliki meri izogniti, če bil postopek učinkovitejši.

90. Vlada je izpodbijala trditve pritožnice, ker je menila, da je njena trditev pretirana tako z vidika podobnih primerov drugih držav članic Sveta Evrope kakor tudi v zvezi s finančnim bremenom, naloženim toženi pogodbenici.

91. Sodišče poudarja, da je lahko znesek, ki ga bo prisodilo iz naslova nepremoženjske škode na podlagi 41. člena, manjši od tistega, ki ga navaja njegova sodna praksa, če je bila pritožniku že priznana kršitev na domači ravni in je prejel odškodnino z uporabo notranjega pravnega sredstva. Vendar Sodišče meni, da je pritožnik v primeru, ko lahko po uporabi tega notranjega pravnega sredstva še vedno trdi, da je "žrtev", upravičen do izplačila razlike med zneskom, ki ga je že prejel od domačih organov, in zneskom, ki bi mu ga prisodilo Sodišče na podlagi načel pravičnosti, če ne bi prejel domače odškodnine.

92. Ob upoštevanju zgornjih meril in ob upoštevanju teže in trajanja ugotovljene

kršitve kakor tudi odškodnine, ki jo je pritožnica prejela na domači ravni, Sodišče, ki odloča po načelu pravičnosti, prisoja pritožnici 15.000 EUR.

B. Stroški in izdatki

93. Pritožnica je zahtevala tudi 2.652,50 EUR za stroške in izdatke, ki so nastali v postopku pred Sodiščem.

94. Vlada je navedla, da je bil zahtev pritožnice pretiran glede obsega, poleg tega pa ni vseboval prikaza nastalih stroškov. Na podlagi teh okoliščin je bila vlada mnenja, da povračilo iz tega naslova ni potrebno.

95. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik/-ica upravičen/-a do povrnitve stroškov in izdatkov, če dokaže, da so dejansko nastali in so bili neizogibni ter da je njihova višina razumna. Sodišče v tej zadevi ob upoštevanju razpoložljivih dokumentov in zgoraj navedenih meril meni, da je upravičeno priznati znesek 1.800 EUR za stroške, nastale v postopku pred Sodiščem.

C. Zamudne obresti

96. Po mnenju Sodišča je primerno, da zamudne obresti temeljijo na mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, ki se ji dodajo tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. združi ugovor vlade glede pomanjkanja statusa žrtve z vsebinsko presojo in ga zavrne;

2. razglša pritožbo pritožnice glede procesnega vidika 3. člena za sprejemljivo;

3. razsoja, da je bil kršen procesni vidik 3. člena konvencije;

4. razsoja,

(a) da mora tožena država pritožnici v treh mesecih od dne, ko postane sodba v skladu z drugim odstavkom 44. člena konvencije dokončna, plačati ta zneska:

(i) 15.000 EUR (petnajst tisoč evrov) za nepremoženjsko škodo in morebitni davek;

ii) 1.800 EUR (tisoč osemsto evrov) za stroške in izdatke ter morebitni davek, obračunan pritožnici;

b) da se za navedeni znesek od dneva poteka treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamujeno obdobje z dodanimi tremi odstotnimi točkami;

5. *zavrača* preostali del zahtevka pritožnice za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 23. januarja 2014 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Stephen Phillips Mark Villiger
namestnik sodnega tajnika predsednik